

Əlövət Bəşirli

Xatirələr nə aqlamaq, nə saxlamaq üçündür. Xatirələr yoxlamaq üçündür: ürəyin yaddaşını!

Cahan Seyidzadə

Xanım şairə gözəl deyib: Xatirələr yoxlamaq üçündür: ürəyin yaddaşını!

Mənim ürəyimin yaddaşında mürgüləyən xatirələr tələblik illərdə oyanır...

...Qrupumuz ürəyimizcə idi. Səmimi, mehriban, çalışqan həmyaşdamlarım özləri ilə Azərbaycanın müxtəlif bölgələrinin ab-havasını gətirmişdilər.

İlk gəncliyimizin arzusuna çatmış, tələblik həyatına qədəm qoymuşduq. Uşqlıq, yeniyetməlik arxada qalmışdı. Ömrümüzün həmin çağlarına atalarımızın, yaxınlarımızın girdabına düşdüyü müharibə kölgə salmış və o ağır vaxtların, ehtiyacın "rəngi" üzümüzdən hələ tamamilə silinməmişdi. Xüsusən Yusiflə mənim kimi atasız böyüyüb ana ümidinə qalanların. Birinci kursun ilk günlərindən başlayan, yarım əsrli adlanan dostluğumuzun bir səbəbkarı da analarımızın oxşar taleyi idi. Və bununla bağlı ən maraqlı, ibrətəməz, məni xüsusilə təsirləndirən bir hadisəni indi də həyəcanla xatırlayıram. Bu, universitetə qəbul imtahanında Yusifin inşa yazısı ilə əlaqədardır.

Mövzu M.Qorkinin "Ana" romanında ana obrazı idi. Yusif isə öz anası barədə bir növ sərbəst mövzuda inşa yazmış, lap axırda əlavə etmişdi: "Mənim anam Lalə Pavelin anası Pelageya Nilovnaya bənzəyir".

Bu, imtahan komissiyasında mübahisəyə səbəb olmuşdu. Bəzi abiturientin mövzudan yayındığını iddia etsələr də, böyük pedaqoq, görkəmli ədəbiyyatşünas alim Abbas Zamanovun fikri ilə razılıq olmuş, yazı "əla" qiymətə layiq görülmüşdü.

Universitetdə təhsil aldığımız tələblik illəri bizi büsbütün dəyişdi. Bu, uzaq rayonlardan, kəndlərdən gələn bizlər üçün başqa bir aləm, hər müəllim isə əsl məktəb, örnək, xəzinə idi: akademiklər Həmid Arslı, Cəfər Cəfərov, professor, görkəmli yazıçı Mir Cəlal, İsmayıl Əlizadə, dilçi alimlər Səlim Cəfərov, Yusif Seyidov, Hadı Mirzəzadə, ixtisas müəllimlərimiz, tədqiqatçı jurnalistlər kafedra müdiri Həsən Şahgəldiyev, Nurəddin Babayev, Şirməmməd Hüseynov, Nəriman Zeynalov, Nəsir İmanquliyev, Nüsrət Bağirov, Seyfulla Əliyev...

Qrupumuzla ilk görüşündə Nurəddin müəllim bizimlə açıq söhbət etdi: "Bu günədek mənim sizin heç birinizi tanımamışam.

Burada qohumum, yaxınım yoxdur. Müəyyən vaxtdan sonra isə olacaq. Yadımda saxlayın: kim jurnalist sənətinə hörmətlə yanaşsa, bunu öz qələmi ilə sübut etsə, mətbuatda yazıları ilə çıxış etsə, həmkarım, qələm dostum kimi ona hörmət bəsləyəcəyəm".

Nurəddin müəllim sözünün üstündə möhkəm durdu. O, görkəmli tədqiqatçı, təşkilatçı jurnalist, "Bakı" qəzetinin baş redaktoru Nəsir İmanquliyev və maraqlı yazıları qəzetlərdə müntəzəm çap olunan "Kommunist" in şöbə müdiri Nəriman Zeynalov bizə sənətin sirlərini, yazı mədəniyyətini öyrədir, müxtəlif mövzularda yazılar tapşırırdılar. Onların köməyiylə mətbuata ayaq açdıq, yazılarımız dərc olundu.

Qrupda hamımız səy göstərdik, çalışdıq həm dərslərimizi mənimsəyək, həm də mətbuatda çıxış edək. Çap olunan ən kiçik xəbər, yazıda görünən imzamız bizə böyük sevinc gətirirdi. Getdikcə Ələkbərin, Yalçının, Namiqin, Əlikramın, Aydının, Rafiqin, Mailənin, Dilarənin, İlyasın, Zöhrabın, Hafizin qələmləri ütiləndi. Yusif "Bakı" qəzetində tez-tez çıxış edirdi. O, axırıncı kursda da qəzetin müsabiqəsində qalib gəldi və redaksiyada yarımştat işə qəbul olundu.

Universiteti bitirdəndən sonra isə o vaxtlar respublikanın baş qəzeti sayılan "Kommunist"ə təyinat aldı. Burada cəmi üç ay işləmişdi ki, Yusifin "gözəl jurnalist, xeyirxah insan kimi tanıdığım Qubad Süleymanov onu yenidən fəaliyyətə başlayan rayonlararası qəzetdə məsul katib vəzifəsinə dəvət etdi. Baş redaktor, qocaman jurnalist İsrəfil Nəzərov da məsləhət gördü ki, bir müddət rayonda çalışıb təcrübə qazansın, elə oradan "Kommunist"ə yazılarını göndərsin və nəhayət, Bakıya qayıdanda öz əvvəlki işinə davam etsin.

Belə də oldu. O, rayonlararası (Jdanov - indiki Beyləqan, Füzuli, İmişli) "Yüksəliş" qəzetində işlədi. Təcrübəli jurnalist, redaktor Qubad Süleymanovdan çox şey öyrəndi, məsul katib kimi qəzetin məzmunlu, maraqlı, nəfis tərtibatlı çıxmasında, oxucuların rəğbətini qazanmasında, respublika mətbuatında layiqli yer tutub, sayılıb seçilməsində biliyini, bacarığını, qələmini əsirgəmədi. Həmçinin respublika qəzetlərində ("Kommunist", "Sovet kəndi", "Azərbaycan gəncləri") müntəzəm çıxış etdi, oçerkləri, felyetonları, məqalələri diqqət çəkdi.

Mən o vaxt rayonlararası (Salyan, Cəlilabad, Puşkin - indiki Biləsuvar) "Məhsul" qəzetində işləyirdim və tələbə-qələm dostumun yazılarını oxuyur, yaradıcılığını izləyirdim. Yusif maraqlı, məzmunlu, bənzərsiz yazırdı, öz dəsti-xətti ilə seçilirdi, oxucuları düşündürən, fəal olmağa səsləyən, onlara gözəl duyğular aşılayan oçerklər, reportajlar, məqalələr yazırdı ("Torpağın səsi", "Çüllüçalanın nəğməsi",

"Son qozanın qiyməti"). Eyni zamanda onun qələmi əyintilərə, nöqsanlara qarşı dözümsüz, barışmaz idi. Rast gəldiyi, aşkara çıxardığı neqativ hallar, eybəcərliklər, ətalət felyetonlarının mövzusunda çevrilirdi ("Mundiri mundarladı", "Əsi yemək axtarır", "Qızıqdılar, qızıqdılar... barışdılar", "Gülüğlanın qarmonu").

Rayonlararası "Yüksəliş" qəzetində işlədiyi iki il qələminin sınaq dövrü oldu. Arazbasarı, Mili, Muğanı özünün dediyi kimi qarış-qarış gəzib gördüklərini, duyduqlarını qəlbinə, beyninə həkk elədi. Və gələcək əsərlərinin bir çoxu məhz həmin iki ilin bünövrəsi üzərində yarandı.

1964-cü ildə Bakıya qayıdıb yenidən "Kommunist" qəzetində işləməyə başladı. Lakin Nəsir müəllim öz yetirməsini baş redaktor olduğu "Bakı" qəzetinə təkidlə dəvət etdi. O, qaşığıkeş müəlliminin sözünü yerə salmadı. Düz on il zamanının populyar, oxunaqlı qəzetinin "qaynar" şöbəsinə - "Şəhər xəbərləri"nə rəhbərlik etdi. Ən operativ xəbərləri, informasiyaları, isti reportajları, şərhləri, müsahibələri oxucular "Bakı"dən gözləyirdilər. Günün nəbzini tutan bu vacib, maraqlı doğran yazılarının əksəriyyətinin müəllifi şöbə müdiri Yusif Karimov oldu.

Baş redaktor istəkli tələbəsini, istedadlı, zəhmətkeş, zirək həmkarını ev-əşik sahibi elədi. Nəsir müəllimin bilavasitə dəstəyi ilə Yusif şəhərin münasib yerində mənzil aldı, toy elədi. Və... vaxtilə işlədiyi rayonda "tapdığı" Aliyə xanım bu evə gələn köçüb ona ömür sirdaşı oldu.

Həmin vaxtlar Azərbaycan Televiziyasının Gənclər üçün proqramlar Baş redaksiyasında şöbə müdiri işləyirdim. Baş redaktorumuz, yazıçı-publisist Nəhid Hacıadənin təşəbbüsü ilə "Səhər" gənclik proqramı hazırlayırdıq. Verilişə aparıcı jurnalist axtarırdıq. Mən tələbə yoldaşımı təklif etdim. Baş redaktor razılışdı. Və Yusif o vaxt televiziya tamaşaçılarının çox sevdiyi "Səhər" in aparıcı jurnalisti kimi öz vəzifəsinin öhdəsindən bacarıqla gəldi.

Tale elə gətirdi ki, Mərkəzi Komitənin qərarı ilə rayona işləməyə göndəriləndən sonra Yusif

televiziyanın Gənclər üçün proqramları Baş redaksiyasında əvvəl şöbə müdiri, bir müddət sonra isə baş redaktor oldu. Çoxsaylı televiziya tamaşaçıların diqqətini çəkən maraqlı verilişlərin həm müəllifi, redaktoru, həm də yaradıcı kollektivin rəhbəri və təşkilatçısı kimi tanındı.

Bakı Ali Partiya Məktəbində siyasi təhsilini müvəffəqiyyətlə başa vurandan, mətbuatın müxtəlif pillələrində 18 il çalışıb, yazıb-yaradan, qələmi ilə tanınan Yusif Abbas oğlu Karimovun tərcümeyi-halında və yaradıcılıq bioqrafiyasında ötən əsrin 80-ci ilində yeni səhifə açıldı: "Azərbaycan gəncləri" qəzetinin baş redaktoru!

Həmin dövrdə jurnalistika aləmində deyildi kimi, barmaqla sayılacaq beş respublika qəzetindən birinin, yarım milyon tirajla çıxan mətbuat orqanının "dirijor pultunda" duruş gətirmək, özünü təsdiq etdirmək çətin

dən də çətin idi. Ondan əvvəl bu vəzifəyə sayılıb-seçilən tanınmış qələm sahibləri "öz möhürlərini" vurmuşdular. Bəs indi? Yusif sonralar "İtkilər və ümidlər" kitabında yazdı: "Redaksiyada hər cəhətdən redaktorluğa layiq, həm də bu vəzifəyə umacağı olan jurnalistlər çalışırdılar. Oudur ki, "kənardangəlmə" redaktoru, yəni məni "həzm edən" bilmirdilər. Bu səbəbdən ilk aylarım çətin "maneəni" dəf etməyə sərf olundu".

O, "maneəni" dəf edən bildi. Necə? Həftədə üç dəfə çıxan qəzetin hər bir nömrəsini özü üçün sınaq, imtahan hesab edən Yusif bu tələpəli yaradıcı işin məsuliyyətini çiysin-çiysinə çalışdığı həmkarlarına da hər vasitə ilə aşıladı. Redaksiyada əsl yaradıcı mühit, tələbkarlıqla qayğının ahəngindən doğan insani münasibətlər, gözəl ab-hava yarada bildi.

Yalnız qəzetin yaradıcı kollektivini deyil, eyni zamanda çoxsaylı oxucuların, qələm sahiblərinin, ziyalıların birgə söyi və özünün yüksək təşkilatçılıq, peşəkarlıq səriştəsi ilə Yusif Karimov "Azərbaycan gəncləri" qəzetinin baş redaktoru olduğu 15 il ərzində böyük uğurlar qazandı, Azərbaycan Jurnalistlər İttifaqının "Qızıl qələm", Yazıçılar Birliyinin "Yaddaş" milli mükafatlarına layiq görüldü, Heydər Əliyev adına Beynəlxalq Xeyriyyə Fondunun laureatı oldu.

"Azərbaycan gəncləri"nin 75 illik yubileyində qəzetin keçmiş redaktoru, qocaman jurnalist,

yazıçı-publisist Cəmil Əlibəyov özünəməxsus səmimiyyətlə dedi: "Gənclər" mənim əzəli və əbədi istəklidir, üstəgəl məslək varisim. Bu heç də hamıya qismət olmayan varislik hüququmun qorunması üçün fürsətdən istifadə edib Yusif Karimova xüsusilə minnətdarlığımı bildirirəm".

Mətbuatımızda özünəməxsus yeri olan qəzetin gözəl əsnələrini Yusif sadıq qalmış, əsl varis kimi onları qorumuş, inkişaf etdirib zənginləşdirmişdi.

O, "Zaman - İnsanlar - Özüm" silsiləsindən olan kitabında bu barədə ürək dolusu söhbət açır.

Yusif Karimov ədəbi fəaliyyətə başladığı vaxtdan gözəlliyin, paklığın, müqəddəsliyin təntənəsinə inam hissi ilə yazıb yaradıb. Qələmə aldığı obrazlar insanları ədalətli olmağa, ləyaqət və şəərəflərini qorumağa səsləyib ("Yollar", "Bir buta gül", "Üçbucaq", "Qırmızı sahil", "Qarabağ şikəstəsi", "Sarı sim", "Zülmətin bəyaz rəngləri", "İçimə açılan pəncərə", "Dram əsərləri").

"Zaman - İnsanlar - Özüm" silsiləsindən kitabların müəllifini bir nigarançılıq üzürdü: "Özüm haqqında, özümdən keçənlər başqaları üçün nə dərəcədə maraqlı ola bilər?"

"Bu əsər bir yaşda olan nəslin həyat aynasıdır" (Yalçın Əlizadə), "Səni oxuyandan sonra yenedən yazmaq istədim" (Aqşin Babayev), "Taleyin sifarişli ilə yazılan əsər" (Əjdər Fərzəli) kimi fikirlər, oxucu rəyləri müəllifin nigarançılığına son qoydu və əsərin ictimai dəyər daşdığına şəhadət verdi.

Yusif mənim də rəyimi bilmək istəyəndə dedim: "Elə bil mənim həyatımı yazmısan".

Yazımın əvvəlində vürğulanmışdım ki, tələblikdən başlayan dostluğumuzun bir "səbəbkarı" da oxşar taleyimiz olub: ağır müharibə illəri, atasız böyüməyimiz, analarımızın fədakarlığı. İkimiz də M.Qorkinin təbirincə desəm "həyatın dibindən" çıxmış, uşaqlığımızı caynağına almış ehtiyacın girdabından qurtulmuşduq. Və mən "Ömrümün kitabı"nda bunları qələmə alsam da, Yusifin xatirələrində saf övlad məhəbbətilə Lalə Anadan yazdıqlarını oxuyanda ötnləri yenedən yaşadıım.

Qəribədir, insan yaşa dolduqca o hissələr, duyğular nəinki solur, əksinə yaddaşa hakim kəsilir, daha kövrək, daha əziz olur. Çünki müqtədir şairimiz Əliağa Kürçaylının dediyi, bizlərdən hər birinin qəlbində zamanın sərt sınağının sındıra bilmədiyini Analarımızın "Qüdrətdən yaranmış heykəli" naxışlanıb.

Müdrilər deyib: "Ananın borcundan çıxmaq mümkün deyil". Bu, danılmaz həqiqətdir. Ancaq təsəllimiz budur ki, analarımız bizim xoş çağlarımızı gördülər, xoş güzəranlı nəvələrimizi böyütdülər, ürəkdən sevindilər...

(ardı 16-cı səhifədə)

ÜRƏYİMİN YADDAŞINDA

(əvvəli 12-ci səhifədə)

Anam sevinməkdən qorxardı, tez salavat çevirib: "İlahi, bu günləri balalarımə çox görmə", - deyib dua edərdi. Yusif yazır ki, onun da rəhmətlik anası sevinməkdən qorxarmış və bu... əbəs deyilmiş...

Şükürlər olsun ki, Yusif ömür-gün sirdaşı Aliyə xanımla övladlarının, fidan nəvələrinin xətrinə özlərində qüvvə tapıb qəzavü-qədərini müsibətinə dözə bildilər. Həyat davam etdi, təzə nəvələr dünyaya gəlib dil açdılar, böyüdülər, məktəbə getdilər. Ərinin ürəyi "sözünə baxmayıb" əməliyyat olunanda Aliyə xanım gecə-gündüz onun keşiyini çəkdi.

Yusif sağaldı və bir gün mənə sevincək xəbər verdi ki, böyük nəvəsi Fəridə yüksək balla ali məktəbə qəbul olunub, kiçik nəvəsi Abbas dayısının adını yaşadır, Allah saxlamış ağıllı, fərasətli oğlandır. Maraqlı hekayələr, kövrək etüdlər yazan qızı Lalə qardaşının adını təxəllüs götürüb: Lalə Abbas!

O isə yazıçı təxəyyülünə sığmayan həyatının dolaylarında taleyin zərbələrinə və nəhayət, cərrah bıçağına tuş gələn ürəyinin ağrı-acısını vərəqlərə yazır, əlli il sirdaş olduğu qələminə dinclik vermirdi. Bir-birinin ardınca işıq üzü görən kitablarından adəti üzrə bizim ailəyə də "dost payı" ayırır: "İstedadlarına və insanlıqlarına dərin hörmət bəslədiyim əvəzedilməz cütlüyə Əlövsət Bəşirliyə və Dilarə Vəkilovaya, onların ləyaqətli övladlarına dost payı. Yusif Kərimov".

"Əvəzedilməz cütlük" deyəndə o, ailə quran tələbə yoldaşlarını - Dilarə ilə mənə nəzərdə tuturdu. Neçə illər rayonda işləyəndə, sonralar Bakıya qayıdanda evimizin qapısını tələbə yoldaşlarımız ərklə açıblar. Yusif də zarafatla deyirdi ki, siz yaxşı iş görüb tələbə dostlarımızın rahat görüşməyinə səbəbkar olmuşuz.

Belə görüşlər, bir yerə yığışmağımız bizə bir mərhəmət gətirdi: tələbəlik çağlarının şirin anlarını xatırlayan kim, qrupumuza məxsus deyimləri yada salan kim, ərkyana zarafatlar edən kim...

Mən ötənləri xatırlayaraq tələbə dostumun, həmkarımın "Ömür adlı yol keçdim" kitabını oxuyuram. Kitabda onun son illərdə qələmə aldığı publisist yazıları ilə yanaşı, "Mənim bestellerim" silsiləsindən bəddii əsərləri yer alıb: "Bakirələr xiyabanı" romanı, "Mələklərin harayı", "Qara qərənfil", "Üçbucaq povestləri", "Qısqançlıq" novellası, "Dad, mənə tutdular" hekayəsi.

"Çətin oxunan əsərin içərisində qızıl xırdalasan da faydası yoxdur". Kitabın epigrafında böyük fransız yazıçısı Floberin müdrik sözləri diqqəti cəlb edir.

Mübaligəsiz deyə bilərəm ki, Yusifin qələmindən çıxan yazılar, xüsusən bəddii əsərlər ilk səhifəsindən başlayaraq oxucunu ahənrüba kimi özünə çəkir. "Ömür adlı yol keçdim" kitabındakı publisist yazılarını, hekayə, novella, povest və romanını mən də beləcə maraqla oxudum. Və onun qələminin zaman keçdikcə necə cilalandığının, yetkinləşib kamilləşdiyinin şahidi oldum.

Yusif Kərimov yaradıcılığına xas olan diqqətəlayiq xüsusiyyətlər "İşğal vadisi" tarixi romanında özünü bəriz şəkildə büruzə verir. Mətbuat Mərkəzində keçirilən təqdimat mərasimində bu, xüsusilə vurğulanıb.

"XIX-XX" əsrlərin ictimai-siyasi hadisələri və bunların içərisində formalaşan milli oyanış tariximizi işıqlandıran romanda müəllifin oxucularına çatdırmaq istədiyi həqiqət budur: Biz keçmiş faciələrimizdən ibrət almalı, işğal tariximizi unutmamalı, səhvlərimizdən nəticə çıxarmalıyıq. İndiki dövrdə yaşamaq hüququmuzu qorumalı, təcavüzlərdən, işğallardan qurtulmağı bacarmalıyıq". (Şəfəq Nasir)

Azərbaycan tarixinin taleyüklü, ağırlı-acılı dövrünün bəddii təcəssümü olan "İşğal vadisi" romanı ədəbiyyatımızda diqqətəlayiq hadisədir. Ürəyində çətin əməliyyatdan sonra nəşr etdirməyə macal tapdığı əsəri qələm dostumun 80 illik yubileyində qədirbilən oxucularına töhfəsidir.

Ruhu şad olsun!